

OVERLEG INFRASTRUCTUUR EN MILIEU

Stuurgroep Deltaprogramma
T.a.v. voorzitter W.J. Kuijken
Herengracht 17
2511 EG Den Haag

Secretaris

Liset Verschoore
M 06 15369382
liset.verschoore@minienm.nl

Datum

13 april 2015

Bijlage(n)

Rapport:
Overleg over de voortgang en
inhoud van het Deltaprogramma
2016

Betreft: Advies Overleg Infrastructuur en Milieu 9 april 2015
over de voortgang en inhoud van het Deltaprogramma 2016

Geachte heer Kuijken, beste Wim,

Op 9 april jongstleden heeft de directie Participatie op verzoek van de staf deltacommissaris een Overleg infrastructuur en milieu (OIM) georganiseerd over de inhoud en voortgang van het Deltaprogramma 2016.

In deze bijeenkomst hebben maatschappelijke partijen en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, die betrokken zijn bij het Deltaprogramma, hun reacties gegeven op de conceptteksten over de voortgang en inhoud van het Deltaprogramma 2016, die op 16 april aanstaande in de stuurgroep Deltaprogramma zijn geagendeerd.

Bij deze bied ik u het rapport aan dat naar aanleiding van dit overleg is opgesteld. Dit advies zal ook aan minister Schultz van Haegen gestuurd worden.

De deelnemende stakeholders aan het overleg zouden het zeer op prijs stellen bericht te krijgen over de wijze waarop de inhoud van het rapport betrokken is bij de nadere uitwerking van het Deltaprogramma 2016.

Met vriendelijke groet,

mr. I.R. Adema
Voorzitter Overleg infrastructuur en milieu

RAPPORT

Overleg over de voortgang en inhoud van het Deltaprogramma 2016

In dit rapport staan de gezichtspunten van de deelnemers aan het Overleg over de voortgang en inhoud van het Deltaprogramma 2016. De voorzitter van het overleg biedt dit rapport aan de deltacommissaris aan met het verzoek het te benutten in de verdere beleidsvorming.

Datum 9 april 2015
Status Definitief

In het Overlegorgaan infrastructuur en milieu (zie Wet overleg infrastructuur en milieu) voeren (de vertegenwoordigers van) de minister en staatssecretaris overleg met betrokkenen en hun organisaties over beleidsvoornemens op het gebied van infrastructuur en milieu. Het Overleg wordt voorgezeten door een onafhankelijke voorzitter.

Inleiding

Jaarlijks adviseren de deelnemers aan het Overleg Infrastructuur en Milieu de deltacommissaris over de inhoud en voortgang van het Deltaprogramma.

Op 26 maart jl. gaf programmadirecteur Bart Parmet de deelnemers een mondelinge toelichting over de stand van zaken van het Deltaprogramma voor 2016.

Op 3 april 2014 zijn de conceptteksten over de voortgang van het Deltaprogramma (hierna het voortgangsdokument), zoals die zijn geagendeerd in de stuurgroep Deltaprogramma van 16 april 2015, aan de deelnemers verstuurd. In dit advies reageren de deelnemers op het voortgangsdokument.

Dit advies is tevens besproken en vastgesteld in het Overleg Infrastructuur en Milieu van 9 april 2015. Het wordt door voorzitter Ina Adema tijdens de stuurgroepvergadering mondeling toegelicht op 16 april 2015.

Advies

De deelnemers willen graag hun complimenten overbrengen aan de deltacommissaris en zijn staf voor de manier waarop zij invulling geven aan hun rol in en bij de uitvoering van het Deltaprogramma.

Algemeen

- Gesteld wordt dat de voorkeursstrategieën moeten worden beschouwd als een strategisch kompas voor de verdere uitwerking per gebied; daarbinnen kunnen keuzes worden gemaakt. Gevraagd wordt zo veel mogelijk duidelijk te maken op welke momenten welke beslissingen daarbij aan de orde zijn, enerzijds ter voorbereiding van het uitvoeren van invloed op die beslissing, maar vooral ook ter voorkoming van onzekerheden die samenhangen met gewijzigde politiek-bestuurlijke verhoudingen.
- Het belang van participatie van burgers, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven bij de uitvoering van het Deltaprogramma wordt in onderstaande adviezen meerdere malen benadrukt.
- Ook wordt meerdere malen aangedrongen om breder, integraler en proactiever te kijken naar meekoppelkansen (ook tussen huidige en geplande gebiedsopgaven, en koppeling tussen de Deltabeslissingen onderling). VNO-NCW geeft aan dat dit niet ten koste mag gaan van de snelheid in de uitvoering.
- Gevraagd wordt blijvend aandacht te besteden aan de onderlinge samenhang tussen de verschillende deelprogramma's in het Deltaprogramma en de verschillende functies van water (waterveiligheid, waterkwaliteit en logistiek gebruik van water).
- Voordat überhaupt keuzes worden gemaakt in een bepaald gebied, moeten niet alleen kosten, maar ook opbrengsten in kaart worden gebracht.
- De deelnemers doen een appel op de Rijksoverheid om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de uitvoeringsactiviteiten van het Deltaprogramma te versnellen. Een versnelde uitvoering van het Deltaprogramma zal bijdragen aan een versterking van de economische groei van Nederland.

Deltabeslissing Waterveiligheid

- Er wordt geadviseerd om vaker te kiezen voor slimme combinaties, niet alleen in de uitzonderlijke situatie dat dijkversterking zeer kostbaar of ingrijpend is (zoals vermeld staat in het voortgangsdokument). Het zoeken naar natuurlijke oplossingen (Natural Water Retention Measures) moet daarbij speciale aandacht krijgen.

- In het voortgangsdokument staat het proces en de stand van zaken omschreven voor het tijdig in beeld krijgen van meekoppelkansen. De beoogde zoektocht naar meekoppelkansen lijkt vooralsnog een aangelegenheid van overheden. De deelnemers adviseren nadrukkelijk om hier ondernemers (het bedrijfsleven) en maatschappelijke organisaties bij te betrekken.
- Op basis van praktijkervaringen met de maatwerk aanpak voor slimme combinaties wordt in de toekomst beoordeeld of een wettelijke voorziening onder de Omgevingswet wenselijk is. De deelnemers ondersteunen dit van harte.

Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie

- De Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie heeft niet alleen betrekking op de ambitie van overheden. Het faciliteren van het proces om maatschappelijke initiatieven meer te stimuleren of samen te brengen wordt in dat kader gemist.
- Het behoud van de Watertoets in het Besluit kwaliteit leefomgeving wordt gesteund.
- De wens wordt uitgesproken om de geselecteerde impactprojecten meer te koppelen aan andere gebiedsopgaven. Meer specifiek om de 'Gebiedsontwikkeling Kop van de Betuwe' te koppelen met grensoverschrijdende dijkringen, inclusief het Rijnstrangengebied.
- Onduidelijk is wie verantwoordelijk is voor de vitale en kwetsbare infrastructuur. Voorkomen moet worden dat die verwordt tot een lappendeken van regelingen. Centrale coördinatie wordt daarbij gewenst geacht.

Deltabeslissing Zoetwater

- In het voortgangsdokument staat benoemd dat het robuustheidsonderzoek (stresstest) hoofdwatersysteem met bijzondere aandacht voor de Rijn-Maasmond laat zien dat de vastgestelde voorkeursstrategie voor zoetwater geen aanpassing behoeft. Uit andere documenten blijkt dat de precieze invulling van strategie en paden nog wel om nader onderzoek vragen, zoals ook is voorzien. Deze nuance wordt in het voortgangsdokument gemist. Totdat de resultaten van dat nader onderzoek beschikbaar zijn, wordt aanbevolen zuinig om te gaan met de bestaande zoetwaterbuffers.
- Geconstateerd is dat gebieden inmiddels aan de slag zijn gegaan met het voorzieningenniveau voor de deltabeslissing Zoetwater. Daarbij zijn meerdere partijen betrokken (RWS, provincies, waterschappen) en die lopen niet in volledige harmonie met elkaar. Daardoor ontstaat het gevaar dat er een veelkleurig palet aan technieken kan ontstaan voor het hoofdwatersysteem in de verschillende regio's. Weliswaar wordt de samenhang door het Rijk bewaakt maar minder duidelijk is dat ten aanzien van de borging daarvan.
- De joint fact finding ten behoeve van fase 2 van de Kleinschalige Wateraanvoer West-Nederland komt moeizaam op gang. Dit is opmerkelijk aangezien een al dan niet permanente KWA met grotere capaciteit, ook conform de stresstest, een gewenste maatregel lijkt voor de zekerstelling van zoetwater van goede kwaliteit in het Groene Hart, zeker in het licht van de verdieping van de Nieuwe Waterweg. Hierdoor komt tevens meer zoet water beschikbaar voor de Haringvlietregio ten behoeve van economie en ecologie.
- Uit een rapport van de Europese Commissie over de implementatie van de Kaderrichtlijn Water blijkt dat Nederland nog belangrijke stappen moet zetten inzake de waterkwaliteit. Benadrukt wordt dat de middelen die daarvoor nodig zullen zijn (Deltaplan waterkwaliteit!) niet ten koste gaan van die voor de deltabeslissing Zoetwater.

Deltabeslissing IJsselmeergebied

- Aanbevolen wordt een integrale aanpak van het Deltaprogramma IJsselmeer waarin huidige en geplande projecten in en om het IJsselmeergebied veel meer aan elkaar gekoppeld en verbonden worden. De verwachting is dat dit besparingen kan opleveren, bijvoorbeeld met het invoeren van het flexibel peil kunnen dan ook natuurdoelen worden gerealiseerd. Er is behoefte aan een integrale visie op het IJsselmeergebied (inclusief Deltaprogramma).

Beslissing Zand

- Gelet op de uitkomsten van recent onderzoek naar de natuur van de kust (Lammerts & van Haperen, 2014) wordt er gepleit voor verdere integratie van de strategieën voor kust- en natuurbeheer onder het motto: meebewegen waar het kan en vasthouden waar het moet. In dat kader wordt structureel onderzoek voorgesteld naar de lange termijneffecten van maatregelen uit het Deltaprogramma en de Deltabeslissingen op de afwisseling van opbouw en afbraakprocessen op allerlei schaalniveaus in het kustlandschap. Meer specifiek is het voorstel om onderzoek te doen naar de ecologische lange termijneffecten van een suppletiebeleid met hoge frequentie en relatief lage volumes in vergelijking met een suppletiebeleid met lage frequentie en grotere volumes.

Voorkeursstrategie rivieren

- Aanbevolen wordt de resultaten van het project GRADE ook mee te nemen als voortschrijdend inzicht in de maximaal te verwachten afvoeren bij Lobith, en niet alleen als onderbouwing van de huidige aangenomen maximale afvoeren.
- Voorgesteld wordt om het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties meer te betrekken bij het onderzoek naar de effectiviteit van en kostenreductie door rivierverruimende maatregelen.
- Over het algemeen komt de participatie en samenwerking met (maatschappelijke) organisaties en het bedrijfsleven in het rivierengebied niet van de grond. Voor de maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven is het hierdoor onduidelijk hoe de voorkeursstrategie uitpakt. Ook hebben de organisaties nauwelijks inzicht in de in dit verband te verrichten nadere studies. De indruk bestaat hierbij dat vooral wordt ingezet op dijkversterking. Gepleit wordt ook mogelijkheden van rivierverruiming en meekoppelkansen te bezien. Partijen geven aan betrokken te willen worden bij de te maken afwegingen tussen dijkversterking en andere ruimtelijke oplossingen.
- Ter verbetering van de participatie en samenwerking wordt een regio-overstijgende klankbordgroep Rivieren (Waal, Nederrijn, Lek, IJssel) voorgesteld.

Kanttelingen

Wereld Natuur Fonds

Pagina 14, daar staat "Alle projecten en onderzoeken zijn conform het Deltaplan Waterveiligheid en het Deltaplan Zoetwater opgestart." Dat geldt evenwel niet voor de joint fact finding KWA stap 2. In bijlage A, waarnaar verwezen wordt ontbreekt de voorkeursstrategie zoetwater.

Natuur en Milieufederaties

Pagina 4, onder 'maatwerk slimme combinatie': Welke maatwerkafspraken zijn er met de waterschappen?

Stichting Het Blauwe Hart

Pagina 11, onder 'Deltaplan Zoetwater': "Er ligt een voorstel voor het BPZ om in aanvulling op het investeringsprogramma Zoetwater 2015-2021 zoals in DP215 staat, een budget 0,7 miljoen euro (incl. BTW) beschikbaar te stellen voor de uitvoering van het project "Proeftuin IJsselmeergebied". Dit om ook voor de zoetwaterregio's Noord-Nederland en Noord-Holland-Flevoland een betekenisvolle start mogelijk te maken." Wat houdt dit in? Als hiermee bedoeld wordt de experimenten betreffende het NMIJ (natuurlijker Markermeer IJmeer) is dit te weinig; er liggen immers meer onderzoekskansen die ook internationaal van betekenis kunnen zijn. De ambitie zou hoger moeten.

Natuur en Milieufederaties/Natuurmonumenten

Pagina 14,15, bij Voorkeurstrategie rivieren: Er wordt benadrukt dat dijkverhoging in het bovenrivierengebied ongewenst is, vanwege onder andere de afwenteling en toenemende pipingproblematiek. In plaats daarvan is er behoefte aan méér ruimtelijke maatregelen, zoals beproefd in het internationaal als succesvol beschouwde programma Ruimte voor de Rivier.

Deelnemerslijst

Chantal ter Braak	TenneT TSO B.V.
Marleen Buitendijk	BLN Koninklijke Schuttevaer
George Freijsen	Het Blauwe Hart
Arjen Frentz	Vereniging van Waterbedrijven in Nederland
Bernard Korte	Reddingsbrigade Nederland
Alice Krekt	Arcadis
Roelof van Loenen Martinet	De Natuur en Milieufederaties (ook namens Natuurmonumenten en Stichting Duinbehoud)
Marleen Maarleveld	Waterrecreatie Nederland
Gerrit Renkema	Gasunie
Kees van Rooijen	LTO-Nederland
Gijs Sigmond	FODI
Willem Henk Streekstra	Vereniging VNO-NCW
Roy Tummers	Vereniging voor Energie, Milieu en Water
Mathijs Witte	Bond Heemschut

Colofon

Voorzitter	Ina Adema
Contactpersoon	Liset Verschoore en Toine Langeveld <i>Secretarissen Overleg IenM</i> M 0615369382 E-mail: liset.verschoore@minienm.nl
Kenmerk	IENM/BSK-2015/78724
Bijlage(n)	0

> Retouradres Postbus 90653 2509 LR Den Haag

Overleg Infrastructuur en Milieu
Voorzitter mevrouw I.R. Adema
p/a Plesmanweg 1-6
2597 JG Den Haag

Staf Deltacommissaris
Muzenstraat 93
Den Haag
Postbus 90653
2509 LR Den Haag
www.deltacommissaris.nl

Ons kenmerk
DC-2015/1702

Datum 17 april 2015
Betreft Reactie op advies OIM dd 9 april 2015

Geachte voorzitter,

Dank voor uw advies van 9 april jl. Hierbij ontvangt u mijn reactie op uw advies.

Algemeen:

Het jaarlijkse Deltaprogramma, dat met de inmiddels bekende voorbereidingscyclus tot stand komt, maakt inzichtelijk welke maatregelen zijn voorzien in de komende zes jaar in detail en globaal voor de 12 jaar daarna. Dat geeft inzicht in wat, waar en wanneer aan de orde is. In het jaarlijkse Deltaprogramma wordt ook de samenhang geborgd. Ter versterking van de samenhang wordt gezocht naar een samenbindende ambitie of ambities voor de komende periode tot 2023 waarin het “werk in uitvoering” vol uit de startblokken komt. Voor mij als deltaxcommissaris is een voortvarende uitvoering van maatregelen een belangrijk thema en dat zal ik dan ook in mijn jaarlijkse voorstel adresseren.

Ik ondersteun het door u genoemde belang van maatschappelijke participatie. Ook in de nieuwe fase van beleidsontwikkeling naar uitwerking en uitvoering is de participatie van maatschappelijke organisaties, bedrijven en burgers belangrijk in het Deltaprogramma. Maatschappelijke organisaties worden betrokken, ook op het niveau van de individuele projecten om meekoppelkansen in beeld te krijgen. Jaarlijks worden de meekoppelkansen in beeld gebracht via de (bestuurlijke) gebiedsoverleggen Deltaprogramma. Dit jaar zullen best practices inclusief de betrokkenheid van maatschappelijke organisaties worden opgesteld en worden benut in de komende jaren. Klimaatpark IJsselpoort is een goed voorbeeld van de rol die maatschappelijke organisaties kunnen spelen in het Deltaprogramma. Daar waar mogelijk wordt gezocht naar een integrale uitvoering met oog voor de kosten én de baten.

Deltabeslissing Waterveiligheid:

Belangrijk is onderscheid te maken tussen slimme combinaties en brede gecombineerde oplossingen. In geval van slimme combinaties komt het beschermingsniveau tot stand door een uitwisseling van preventieve maatregelen (laag 1) met maatregelen in de ruimtelijke inrichting binnendijks (laag 2) en/of aanvullende rampenbeheersing (laag 3). Bij brede, gecombineerde oplossingen gaat het om ruimtelijke oplossingen buitendijks (preventie, laag 1) bijvoorbeeld een combinatie van dijkversterking en rivierverruiming.

Slimme combinaties lijken vooralsnog uitzonderingen te blijven. Brede, gecombineerde oplossingen zijn in de voorkeurstrategieën opgenomen en de kansen en mogelijkheden worden ook jaarlijks opnieuw beschouwd met de voorkeurstrategie als strategisch kompas.

Datum

17 april 2015

Ons kenmerk

DC-2015/1702

Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie:

Het informeren, adviseren en ondersteunen vanuit het programma Ruimtelijke Adaptatie betreft alle partijen, dus zowel overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen als maatschappelijke organisaties. De programmamanager van Ruimtelijke Adaptatie is bereid om in een volgend overleg van OIM de voortgang en activiteiten van de deltabeslissing met u te delen en te bespreken welke rol maatschappelijke organisaties kunnen spelen.

Voor 1 juni aanstaande kunnen projecten ingediend worden om te worden gekozen als impactproject. Een van de criteria is dat een project minimaal door één waterschap en/of gemeente wordt ingediend. Om die reden worden de maatschappelijke organisaties uitgenodigd om daar waar zij mogelijkheden zien voor meekoppelkansen met projecten op het gebied van ruimtelijke adaptatie, contact op te nemen met de betreffende gemeente of het waterschap. Zij kunnen dan vervolgens gezamenlijk een voorstel voor een impactproject indienen.

Het Rijk is verantwoordelijk voor de vitale en kwetsbare infrastructuur van nationaal belang. Dat is per sector verdeeld over de verschillende departementen. Er wordt momenteel bij de nadere uitwerking nagedacht over het laten aansluiten van de activiteiten op nationaal niveau op de aanpak in gebieden waar de vitale en kwetsbare functies op regionaal en lokaal niveau in kaart worden gebracht.

Deltabeslissing Zoetwater:

De resultaten van de "stress test" komen in mei gereed. Daarin wordt alle beschikbare kennis benut. Tevens worden de komende jaren de effecten van de maatregelen en de ontwikkelingen in het klimaat gemonitord. Op basis daarvan wordt bepaald of de strategie herijkt moet worden.

De samenhang in het ontwikkelen van het voorzieningenniveau heeft nadrukkelijk de aandacht. Rijkswaterstaat ontwikkelt een methode voor het voorzieningenniveau van het gehele hoofdwatersysteem. Daarnaast bewaakt het programmabureau Zoetwater de samenhang tussen het hoofdwatersysteem en regionale watersysteem, waarbij onderkend wordt dat de regio's onderling verschillen.

Voor de Kleinschalige Wateraanvoer ligt de focus nu op de eerste fase. Tevens vinden gesprekken plaats over de scope van de joint fact finding voor de tweede fase waarbij rekening moet worden gehouden met de afspraken die zijn gemaakt in het kader van het Kierbesluit en de ervaring die daarmee moet worden opgebouwd.

Zoals de minister in haar brief aan de Tweede Kamer heeft aangegeven, heeft het Rijk voor de uitvoering van zoetwatermaatregelen 150 miljoen euro beschikbaar gesteld. Dat blijft het geval.

Deltabeslissing IJsselmeergebied:

Met de deltabeslissing en voorkeursstrategie IJsselmeergebied is een integrale aanpak voor het IJsselmeergebied ontwikkeld.

Bij de uitvoering van bijvoorbeeld flexibel peilbeheer wordt ook gekeken naar meekoppelkansen met andere gebruiksfuncties en beleidsdoelen, bijvoorbeeld die van natuur en landschap. Deze benadering is ook in het Pact van het IJsselmeergebied vastgelegd.

Datum

17 april 2015

Ons kenmerk

DC-2015/1702

Beslissing Zand:

Voor duinhabitats en het Waddengebied is vooral de dynamiek van het systeem belangrijk en in mindere mate suppleties en de suppletiehistorie. Op dit moment zijn er goede afspraken over vanuit het kader van handhaving van de Basis Kustlijn (BKL). Met het oog op de verwachte klimaatveranderingen is het van belang goed te analyseren hoe het zanddelende systeem het beste in stand gehouden kan worden inclusief de levende delen. In het kader van het Nationale Kennis- en Innovatieprogramma Water en Klimaat worden met mogelijke partners aanvullende kennisvragen besproken en wordt er gezocht naar een invulling van een deel van Kustgenese 2.0 vanuit de Kennisagenda van de Natuurambitie Grote Wateren.

Voorkeursstrategie Rivieren:

Het project GRADE geeft inzicht in de maximale afvoeren bij Lobith nu, 2050 en 2100. De inzichten zullen worden benut.

De maatschappelijke participatie in de Rijn wordt momenteel verder vorm gegeven. Het zal op het niveau van de Rijntakken en projecten worden georganiseerd. Voor de Waal/Merwedede worden gesprekken gevoerd met de spiegelgroep Waalweelde over de rol deze groep kan vervullen, ook bij onderzoeken. Verkend wordt of zij die rol ook kunnen spelen voor de IJssel en Nederrijn-Lek. De voorzitters van het Bestuurlijk Platform Rijn staan open voor suggesties van de maatschappelijke organisaties voor hun betrokkenheid op het niveau van de gehele Rijn en zullen het initiatief nemen voor een gesprek hierover. De voorkeursstrategie voor het Rivierengebied blijft onveranderd een krachtig samenspel van dijkversterking én rivierverruiming.

Met vriendelijke groet,

W.J. Kuijken
Regeringscommissaris voor het Deltaprogramma